

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők.

A leánygimnázium.

Felesleges ma már a leánygimnázium hasznos és szükséges voltáról beszélni. Jeles hozzáértők s tisztos atyák elismerték azt az egyházkerületen is, Debrecen városnál is, a debreceni presbiteriumnál is. A kormány sem állaná útját a felállításának, sőt támogatná is más középiskolákhoz hasonlóan. Azért még sem lesz Debrecenben, — legalább egyelőre nem lesz — leánygimnázium.

Az ügy fejlődését pontosan csak odáig ismerem, hogy a városi tanács is, az egyházkerületi közgyűlés is, a presbiterium is megajánlta a kívánt hozzájárulást. A továbbiakról csak a hírlapok tudósításai révén értesültem, és így nem tudhatom, lehet-e valakit vagy valamely hatóságot okolni a kívánt eredmény elmaradásáért. Ha azonban a hírlapi híradások igazak, úgy valóban hiba történt, még pedig nem a miniszteriumban.

Állítólag ugyanis amiatt támadt nehézség a kormánytól kért engedély megadása körül, mert hogy a debreceni egyház presbiteriuma a leánygimnázium felállítását olyan módon akarta, hogy egyidejűleg a felsőbb leányiskola V. és VI. osztályát megszünteti. Csaknem hihetetlen előttem ez a gondolat. Valószínűbbnek is tartom, hogy ez az eszme csupán egy fiatal, tapasztalatlan ujságíró elméjének szülötte. Hiszen ez a terv — ha csakugyan felmerült, — magában hordta a leánygimnázium koporsóját.

A tervezett leánygimnázium szervezetének alapgondolata ugyanis az, hogy a felsőbb leányiskola IV. osztályának elvégzése után lehessen átlépni a leánygimnázium V. osztályába. Ha most már a felsőbb leányiskola V. és VI. osztályát megszüntetik s ezáltal magát a felsőbb leányiskolát deklasszálják, akkor többé nincs meg az az iskolánk, amelynek négy osztálya után a leánygimnáziumba lépni lehessen. Vagyis

olyanforma volt ez a határozat, mint hogy ha valamely gazda kötelezvé magát, hogy ezentúl a szőlő sorok közt káposztát fog termelni, azután a szőlőjét kiirtaná, hogy ne lehessen mi közt termelni a káposztát.

Legkevésbé sem lehet csodálkozni azon, hogy a kormány egy meglévő és valóságos szükségletet kielégítő iskolát nem enged megszüntetni és hogy nem enged felépíteni olyan új alakulatot, amely alól a fundamentumot maga a tervező kirántja.

De ismétlem, nem tartom hihetőnek, hogy ez lett volna a felmerült nehézség okozója. Elvégre a presbiteriumok ugyan sehol sem tanügyi szakértők, — de tanügyi szakértője minden presbiteriumnak mégis van, — a debreceninek annál inkább. Szakértő meghallgatása után pedig ilyen fából vaskarika határozatot nem hozhattak.

Akármi történt is azonban a dolog, — akár terhel valakit valamely mulasztás, akár nem, — a dolgot mindenesetre sürgősen reparálni kell. Akiknek kezébe le van téve ez az ügy, gyorsan mozduljanak, intézkedjenek és kövessenek el mindent, hogy a leánygimnázium szeptember 1-én a történetek után is megnyitható legyen.

Ezt tenni az ügyek intézőinek súlyos kötelességük, még akkor is, ha egyénileg az a véleményük volna, hogy a leánygimnázium nem szerencsés iskola forma.

Bárki bármit gondoljon is, ma a közvélemény a leánygimnáziumok mellett van s nekünk, mint egyháznak, a közvéleményt figyelmen kívül hagyni nem lehet. Ha mi nem állítunk fel ilyen iskolát, felállít más, és a szülők oda fogják vinni a leányaikat.

A Svetits-intézetben már most is van latinnyelvi tanfolyam a gimnáziumot végezni kívánók számára. Hasztalan ágálunk hát a leánygimnázium ellen, azok a szülők, akik leányaik-

kal gimnáziumot akarnak végeztetni, megtalálják az alkalmat arra, hogy a nagyon drága magánoktatás helyett iskolailag taníttathassák latinra a gyermekeiket.

Vagy azt akarjuk elérni, hogy a Svetits-intézetben még több református leánygyermeket, — még több leendő családanyát — hódítsanak el tőlünk? Azt akarjuk, hogy csak hadd menjen mindenki amoda, ez a mi felsőbb leányiskolánk meg maradjon csak aféle szűk családi intézménynek?

A leánygimnázium drága lenne a felsőbb leányiskola két osztályával együtt? Hát majd nem lesz sem egyik, sem másik. Leánygimnázium, mert nem akarunk csinálni, felsőbb leányiskolai V—VI. osztály, mert nem lesz növen-déke.

Az igaz, hogy az iskolafentartás akkor még kevesebbe fog kerülni. Csak azt nem tudom, mi lesz a város, meg az egyházkerület tanszék-alapítványával. Azoknak a summáját jó volna tán elkérni a bérház terhének törlesztésére.

Elnöki megnyitó.

A bárándi lelkészi kör 1913 június 30-án, Szerepen tartott értekezleten elmondotta: **F. Vargha Lajos** köri elnök.

Tisztelt lelkészi kör! Kedves szolgatársaim! Szívesen köszöntlek benneteket ez alkalommal is. Legyen hála az Istennek, hogy egészségben, békeségben hozott össze bennünket!

Az egészség minden organikus élet jólétének egyik főkélléke. Amely organizmusban kóros symptomák fedezhetők föl, annak állapota többé-kevésbé aggodalmat szül. A mi individualis organizmusunkon kívül melyik érdekelhetne bennünket közelebről, mint az anyaszentegyházunké? Hiszen ebben élünk, ennek élünk, ennek szolgálatára esküdtünk fel.

Anyaszentegyházunk a magasabb érdekek kultiválására van hivatva. Ha e köznapi érdekeknél magasabb, szentebb érdekek megfelelően kultiválódnak: anyaszentegyházunk organizmusában egészséges a vérkeringés; ellenkező esetben veszedelmet sejtető kórismei jelenségek tünedeznek föl.

Köztudomású elöttetek, hogy én sokkal inkább vagyok optimista, mint pessimista; hogy én előttem igen sokszor még ott is a biztató remény szivárvány színei vibrálnak, ahol mások „a mi népünkben” csak vihart hordó, sötét fellegeteket látnak tornyosulni.

Hát igen! Közel hat évtizeden át szemlélvén már Isten jóvoltából az élet folyását, harcolván az élet harcából rám eső részt s le-letelepedve az élet nagy tanítómesterének, a világtörténetnek lábaihoz, hogy ellessem és megrögzítsem nagy tanúlságát, teljesen át vagyok itatva attól a meggyőződéstől, hogy: egyik idő lehet ellensége a másiknak, egyik eszmé-áramlat vívhat sikert a másik fölött, egyik világnézet dacolhat valameddig a másikkal, egy-egy rendszer fölforgathatja a másikat, egy-egy irányzat éreztetheti

domináns voltát a másikkal szemben; de idők, kor-eszmék, világnézetek, rendszerek és irányzatok fölött diadalmas rendíthetlenségében ül fejedelmi trónján az, ki a mi magasabb és szentebb érdekeink fő-fő gondozója s a kor hullámaintól sodortatott porféreg ember sokszor kicsinyes, sokszor aljas törekvéseit és számításait csak megmosolyogja, majd egy hasonlíthatatlanul felséges és méltóságos kézvonással keresztül húzza s minden poklokot keresztül viszi a maga szent, örök céljait a diadalom felé.

Azért én a bármínemű kedvezőtlen jelenségek és körülmények miatt kicsinyhitűleg aggódóknak soha nem mulasztom el figyelmebe ajánlani az apostol methodusát: „Minden gonoszokat *Ő* reá vessétek, mert *Ő* neki gondja van titeket!” (I. Péter V. 7.)

Igen! Van *Alya*, gondos, örökös, jó Atya a felhők fölött.

De van *Biró* is! Van!

A rideg atheisták s a degenerált volountairek ugyan nem ezt hiszik, de ez az *ő* dolguk.

Én hiszem, én tudom, hogy *van*.

Tudom, mert láttam slátván, megtanultam, hogy mióta ember tapossa e mi glóbusunkat s emberi törekvések akartak csupán érvényesülni az örök, isteni rend és szent célok ellenére, mind a törekvések indítói, mind azoknak vak eszközei, elébb-utóbb megéreztek s viselni voltak kénytelenek az isteni igazságszolgáltatás kérlelhetetlen, vas logikájának sújtó erejét.

Előttem kétségtelen, hogy az örök rend és szent célok *Atyamestere* épp úgy eszközök által dolgozik, mint az a lángeszű szobrász, aki egy-egy főséges szobrot, vagy az a genialis mekhanikus, aki egy-egy remek művű gépszerkezetet konstruál. De míg ezeknek eszközei az *ő* tudatlan mivoltukban csak az inspiratio energiájának szolgálilag hódolva, *felelőtlenül* dolgoznak, az örök rend és szent célok *Atyamesterének* eszközei már nem felelőtlenek; mert bennök van a Mester alkotó lelkének a szikrája, s bizony felelniök kell azért: hogyan használták, építésre-e, rombolásra-e? Hamu alá fojtották-e azt a szikrát vagy kohó tűzévé szították föl, durva kövekből nemes fémek kiválasztására? . . . vagy sansculotte petrolenörök gyanánt a legtisztesebb erkölcsi javak máglyán hamvasztó lángját lobbantották föl vele? . . .

Bizonyos, hogy e felelősség érzése nagy fontosságú úgy az egyes, mint a családi és szűkebb körű társadalmi élet tevékenykedésében. Mennyivel nagyobb azok aktivitásában, akik szélesebb mezőn forgolódnak s magasabb érdekek szolgálatában állanak! Megléte mindig konzerváló, építő erejű, hiánya mindig destruktív hatású.

Szólhatnék arról, hogy e felelősség érzésnek hiánya minő rombolásokat visz véghez már csak ott is, ahol egy-egy családfő, a kisebb társadalmi kör egy-egy befolyásosabb presbiter, egy-egy gondnok szerepköre határolódik. Mily tág teret nyit a lascív erkölcsök dudváinak tenyészésére, a publica honestás elnyomására, a szentebb célok lekicsinylésére, kigúnyolására!

De nem erről akarok szólni. Hanem arra az eléggé nem sajnálható kóros tünetre akarok rámutatni, amely e felelősségérzés hiánya folytán, mint egyházunk rákfenéje hova-tovább mind kegyetlenebbül pusztít és rombol. Pusztítja a lelkészi kar szent

hivatásának tudatát, becsét, értékét; rombolja egyházunknak, mint isteni intézménynek a fundamentális hitelét.

A lelkészválasztások ma dívó rendjéről szólok.

Nem töltöm azzal az időt, hogy specifikáljam külön-külön a lelkészválasztásoknál használatos, nemtelen eszközöket. Egyáltalán legyen elég megbélyegzésül annyit mondanom, hogy a legrútább lélekvásárlás útján jutnak ma igen sokan parókhához. Szörnyen szomorú kimondani is, hogy az egyház tagjai pénzért, evésért, ivásért kínálják oda magokat leendő új lelkészek kegyeibe; a leendő új lelkészek pedig, mintha egyebet sem jártak volna, csak a piszkos zsibvásárt, pénzen, iváson, evésen igyekeznek megvásárolni új nyájainak bőrét, szívet, lelkét. Szóval, az arcátlanság grasszál itt is, amott is.

Kétségkívül, ha csak szemernyi érzék volna a parochia-aspiránsokban, már csak a publica honestas iránt is, akkor sem prostituáltatnák magokat a lélekvásárlás rút bűnével. Hát még ha a felelősség érzése dominálna lelkők világát! Akkor bizonyosan letennék inkább palástjukat, semhogy bárminő parókhia földi javaiért beszennyezni engednék. Sajnos, engedik s ezzel azt tanúsítják, hogy nem az Úr nyájának kies mezőn legettető pásztorságára méltók, hanem arra, hogy mint a jeruzsálemi kúfárok, kikorbácsoltassanak az Úr házából.

Am az epidemikus nyavalya elterjedéséért mindnyájunkat, kik az istenországi eszmék zászlója alá esküdtünk, többé-kevésbé terhel felelősség. Mindnyájunkat, amiért szóval, tettel nem ostromoztuk eléggé mindjárt kezdettől fogva az epidemia bomlasztó anyagának egyházi életünkbe behozását s behozóit. De terheli kiváltképpen a lelkészválasztások megerősítése fölött döntő fórumainkat, hogy vaszsigorral nem adtak példát a lélekkúfárok kiirtására.

Magyar református egyházunknak egyik legégetőbb sebe ez idő szerint a lelkészválasztások elfajulása. Vannak fekélyes sebek, amelyek, ha egyébként nem gyógyulnak, kivágják a múlt-orvosok. Ha azt akarjuk, hogy anyaszentegyházunk organizmusának vérkeringése egészséges legyen, a mai lelkészválasztási rendszer: *ente recidendum!*

Tegye meg lelkészi körünk is, amit tehet az epidemia ellátolására. Emelje föl legalább szavát s az illetékes faktorok talán-tán majd csak hozzá látnak a gyökeres orvosláshoz.

Tisztelt lelkészi kör!

Már az a beteges symptoma, amire rámutattam, kizárja azt, hogy anyaszentegyházunk életében általános békéről álmodozzunk. Mert mi a béke? *Szerves organizmusban a koefficiens erők egyenletes, sima működése.*

A béke tehát korántsem a muzulmán „Kiszmet”-je, korántsem a zürve-zajló események lefolyásának apatikus szemlélése. Nem, hanem az organizált erők zavartalan, lendületes együttműködése. Ez az együttműködés nem zárja ki teljesen az erők találkozási pontján a súrlódást; de e súrlódást zajtalanná teszi, reactionárius, bántó, kellemetlen hatását egészen letompítja a közös, nagy érdekéért folyó küzdelem verejtékéből képződő *szerelet* tömjén illatú olaja; mint a komplikált gép egymásba kapcsolódó szerkezetének, az egymást táguló felületeken kelet-

kezni igyekvő súrlódás zaját lehetetleníti az alkalmazott szerek intenzív olvadékonysága.

Hazai református egyházunkban, a zsinati aera előtti időkben, egyházkerületeinknek külön-külön bizonyos sajátos individuális karaktere fejlődött ki. A zsinati aera ez individualis karakter külső hámját ma nagy részben uniformizálta már számtalan paragrafusaival, belső, sajátos lényegén vajmi keveset változtatott. Több, bennünket, egyházi életünket egyetemesen érdeklő kérdésben a felfogások, a nézőpontok kerületenként többé-kevésbé még mindig divergálók.

Különösen mutatkozik e divergáló felfogás a hazai református egyházi életünket is fölpezsdíteni törekvő belmissziói tevékenység megbírálásában. Sőt e részben egyugyanazon kerület kebelében is elágazó, széthúzó vélemények küzdenek egymással. Holott én azt tartom, ha valahol, éppen itt, e belterjes egyházi életműködés mezején kellene a legnagyobb egyetértéssel megfogni az eke szarvát s a kaszanyelet. Mert a töretlen ugar bizony még elég nagy és az aratni való gabona bizony elég sok. Itt már — gondolatom szerint, — nem csupán beszélni, hanem tenni kell; nem hátra tekintgetni, ahonnan a múltból bizony csak a fölhasználatlanul elszalasztott idő képe tekintget felénk szemrehányólag, hanem előre nézni, ahonnan az idők méhében felénk gyors iramúval száguldó — ki tudja minő! — komulzionális változások robogása hangzik.

Krisztocentrikus, üdvösséges világnézetünk bigott ellenségei folyvást határozottabb energiával küzdenek és nyomulnak előtérbe. Mi kedvet szül a mi táborunkban a nemes harcra indulásra, mi hasznót, nyereséget szül és hoz szentegyházunkra az a folyton ki-kítőró testvértelen, széthúzást szító vetelkedés?...

Én részemről nem bánom, szívesen türom, sőt gyönyörködve szemlélem az eszmék, az elvek, a törekvések harcát; *csak azok az eszmék, azok az elvek, azok a törekvések a nagy egyetemenek közjavára, közboldogulására, közidvességére szólnak legyenek és — nemes fegyverekkel küzdjenek. Ez előttem conditio sine qua non!*

Valamennyi kerületünknek meg van a maga sajtó organuma. Sőt lelkészegyesületünknek külön is van már derék hivatást végző időszakai sajtója. Ezeknek hasábjain villannak fel koronként és pedig elég sűrűen, azok a kartáesztüzek, amelyeknek lövedékei korántsem a közös ellenségeink hadállását hivatják gyöngíteni, hanem tulajdon édes testvéreink küzdő csapatának harcvonására hullanak s azokat sebzik új és új sebekkel, akiknek — ha más, látható vezérlet alatt is, de — közös bajtársaiknak kellene lennünk.

Harmónikus együttműködés helyett, egymás ellen folytatott guerilla-harc! Ez nem jól van így. Ez nem mutat *békességre* a mi falainkon belül. Ez testvértelen állapot. Ennek a közös, nagy, szent cél érdekében meg kell szünnie.

Amely háznép maga-magánál örökösen huzalkodik, annak tűzhelyénél szó sem lehet kívánatos gyarapodásról, boldog előmenetelről, szebb, jobb, biztatóbb, gyümölcsözőbb jövőről.

Én, ha igénytelen szavamat meghallgatnák, azt mondanám a sajtó organumaink élén állóknak: *Ne arra tüzeljétek bennünket, hogyan folytatunk egymás*

ellen egymást emésztlő akna-munkát, hanem arra, hogyan kell vállat vállhoz vetve harcolni az élet nagy harcát! Sympatikus együttérzéssel állapítsátok meg a stratégiai útvonalat s azon — ha más-más irányból is — vezesselek a közös, nagy cél kivására, nem versengve, nem gyanakodva, nem gyűlölködve azért, ha valamelyik hadoszlopunk valamivel már előbbre nyomult, hanem buzogva, lelkesedve, örvendve, ha egyik-másik csapatunk már némi sikert, diadalt tud felmutatni. Mert ne feledjétek, hogy a ti vállaitokra is egész súllyal nehezedik a felelősség azért, ha legeminensebb érdekeink békés, összhangzó kultiválása helyett szétszakadozottan, egymásra testvértelenül tekintgetve találják szentegyházunkat az elkövetkezendő súlyos próbáltatásokkal teljes nagy idő.

Azoknak pedig, akik — hogy úgy szóljak — övig benne vannak már a belmisszió nagyon nemes és szép munkájában, azt szeretném mondani, hogy: azokat a szolgatársakat, akik az Úr szőlője eme részének munkálására későbbben indultak vagy indulnak el, mint ők, ne csapkodják az önelégülés csipkedő ostorával! Gondolják meg, hogy e szőlőnek Ura később jött munkásainak ugyanazon munkadíjat adja, amit ad azoknak, akik reggeltől fogva napestig hordozták a nap terhét és hévségét.*

S ha a mi lelkészi körünk az én itt megpendített eszméimmal sympatizál, kérem, legyen azoknak szintén szószólója.

Különben még egyszer szívből köszöntve benneteket, értekezletünket ezennel megnyitom.

Régi vallásos színezetű szokások és az egy szükséges jó.

A vallásosságnak intenzívebbé tételére kell törekedni minden lelkésznek. A szó az ige ereje a vallásosság ébrentartására, fokozására szolgál bár és azt előmozdítani, erősíteni van hivatva, de az igazi vallásosságra a nép között előforduló vallásos színezetű szokások teszik fel a koronát. Azok a vallásos színezetű szokások, melyeket nem tanított az iskolában a tanító, nem tanított a szószékből a lelkész, sem felsőbb egyházi hatóságunk nem rendelt el, hanem az egyháztagok magok találták oly leleményes vallásosságra törekvő ésszel, hogy az embert egyfelől bámulatra ragadja, másfelől fejet hajt az ilyen vallásos színezetű szokások előtt.

Ilyen vallásos színezetű szokásokról emlékezem én még alább.

Az ilyen vallásos színezetű szokásokat fel kellene kutatni minden lelkésznek és meg kellene azt örökíteni az egyház arra, illetve egyháza történetének beírására rendelt jegyzőkönyvben. De ezzel még nem elégedném meg, hanem kötelességévé tenném minden lelkésznek, hogy egyházukban összegyűjtött vallásos színezetű szokásokat leírva küldenék be az egyházkerület püspöki hivatalához és az így összegyűjtött vallásos színezetű, a vallásosságot bizonyító, ápoló szokásokat felülvizsgálná egy arra rendelt bizottság s amelyeket azok közül a vallásosság előmozdítására alkalmasnak találna, azokat a régi vallásos színezetű szokások felújítását, ahol megvannak, megtar-

tását az egyházkerületi gyűlés kötelezővé tenné, az iskolásokat a tanító ezen helybehagyott, sőt kötelezővé tett vallásos színezetű szokásokra betanítaná.

Népünk eszében, szívében, vallásos érzületű lelkében gyökereztek meg e vallásos színezetű szokások, vétek volna ezeket onnan megsemmisülni hagyni, sőt inkább arra kell törekedni, hogy e szokások megmaradjanak és gyakoroltassanak.

Egyházközségünk tagjai közt első, talán legrégebb vallásos színezetű szokás ez: hogy amidőn kijönnek a templomból, azoknak, akikkel szembe megy, ezt mondja: „Az Isten részeltesse a könyörgésben”. Mire ez a válasz: „Hallgassa meg az Isten a könyörgést”. Ugyanezt mondja ha hazaérkezik az otthonlávóknek.

Esküvők után következő lakodalmak, sőt kalákák alkalmával, vacsora előtt midőn beviszi a szakácsné a vacsorát, így szól: „Ugy hallottam, Isten lakozik közöttünk”. Mire így felelnek: „Jól hallotta, Isten lakozik közöttünk, van velünk”. Ezután felállnak és egy imádkozik közülök. Vacsora után ismét ima következik.

Az egyházközségi fegyelmi bíróság mikor valakit behívott az ítélet meghallgatására, bejövetelekor eme szavakat mondta: „Isten bocsássa meg bűnünket”. Mire a bíróság így felelt: „Bocsássa meg az Isten”.

Mennyi ilyen vallásos színezetű szokás volt és van a reformátusok közt. Jó volna ezeket összegyűjteni.

Ilyen még, ha megkondul a harang, azonnal megemeli kalapját és így szól: „Isten legyen velünk”.

„Szüntelenül imádkozzatok!” mondja Pál apostol. Az imádkozás az ember szívszüksége. Nem is mulasztja el azt az igazi keresztyén ember. Nemesak reggel, nemesak délben, nemesak este étkezések előtt, hanem felkelésök és lefekvésök előtt leginkább imádkozni szoktak a református egyháztagok. De imádkozik a földművelő nép, mikor a mezőn munkához fog, vagy amikor kocsin indul valahova. Zsinati, konventi, egyházkerületi, egyházmegyei gyűléseink imával kezdődnek meg, sőt némely helyeken lelkész-értekezleti gyűléseink elég helyesen imával kezdődnek. Azonban ez még nem elég, mert a segítségül hívó ima után következni kellene a hálaadó imának is, de ez elmarad, mintha arra nem is volna szükség. De hát ha szüntelenül kell imádkoznunk, mert az egy szükséges jó, és így jó tetteinkkel is dícsérnünk kell a mindenható Istent, az élet semmiféle nyilvánulásában nem kell megfélekezni Istenünkről. Vajjon presbitériális és egyházközségi gyűléseinken nem kellene mind gyűlés megnyitása előtt, mind gyűlése bevégezése után imádkozni? Avagy nem fokozná-e az a komolyságot a gyűlés tagjaiban, ha a gyűlések imádsággal kezdetnének meg, nem kapna-e észhez némely izgága presbiter és más egyháztag, és nem hagyna-e alább a gyűléseken azelőtti helytelen magaviseletével?

Isten segedelmét imában kérni a tanácskozássra, és hálát adni a megsegítésre, úgy hiszem, mind a presbitériális, mind az egyházközségi gyűléseken jó hatással lenne! és vallásos szempontból elrendelendő is lenne.

Vállaji.

* Máté XX. 1—15. és Canones Maiores c. II.

Az egyházunk és az állam közötti viszonyt tekintve, a jövő eshetőségeit számba véve mik a teendőink?

Irta és a bárándi lelkészi körnek 1913; jul. 30-án Szerepen tartott értekezletén felolvasta **Kozma Zsigmond** biharnagybajomi lelkész.

Nagytiszteletű lelkészi értekezlet! Kedves lelkésztársaim! Nagy fontosságú s az idők jeleit figyelembe véve évről-évre aktualisabbá válik a kérdés, amelynek előadásával lelkészi körünk elnöke megbízott. Foglalkoznunk kell vele komolyan s napirenden kell tartanunk. Egyházunk jövője követeli ezt, hogy ne találjon bennünket, mint Franciaország egyházeit, készületlenül a nagy átalakulás, amelyet a jövő hord méhében s amely előbb-utóbb be fog következni nálunk is, t. i. az egyháznak az államtól való elkülönítése.

Sajnálattal jelzem azonban, hogy az idő rövidsége s másnemű elfoglaltságom miatt nem foglalkozhatom ezúttal e kérdéssel olyam kimerítően, mint ahogy szeretném s ahogy ez a kérdés azt megérdemelné. Csak néhány gondolatot kívánok papírra vetni s nagy vonásokban előterjeszteni e tárgyat, hogy erre mindnyájatok figyelmét felhívjam.

Nálunk az egyház kezdettől fogva összeforrott az állammal s élvezi ennek védelmét. Tudjuk, hogy a keresztyén vallás bejövetele hazánkba, előbb keletről, majd teljes erővel nyugatról, az államfő oltalma alatt történt. Az ellene törő támadásokat az államfő veri vissza. Védelme alatt az egyház erőssé, gazdaggá, naggyá és hatalmassá lesz. Evszázadokon keresztül az állam és az egyház mindjobbban összeforr, sőt elkövetkezik az idő, mikor az egyház lesz az erősebb és hatalmasabb. Vezetí, irányítja az állam bel- és külpolitikáját egyaránt. Természetesen ez a politika nem lehetett más, mint a pápaság politikája. Ha egy-egy erős kezű királyunk sikerrel küzd is e nagy befolyás ellen, mikor gyenge kezekbe kerül az ország kormányja, feltartóztathatatlanul érvényesül a pápai szék politikája. Az egyház állammá lesz az államban.

Ilyen helyzetben találta Magyarországon az egyházat a reformáció. Ez, bár „nem erővel, nem hatalommal, hanem az Úr lelkének erejével” terjed csupán, csakhamar roppant rést üt a római állam-egyház bevehetetlennek hitt bástyafalán. Gondolatnak is szédítő, mire vált s hova emelkedett volna azóta Magyarország, ha nem dűlnak épen akkor azok a királyharcok, amelyek darabokra tépték ezt a szegény országot; ha egy böles, az idők jeleit felismerő fejedelem kezében van a kormánypálca, aki I. István jövőbe látásával bír s mint ez a keresztyén vallásnak nyugatról jövő alakját s ezzel a tőlünk nyugatra fekvő országok civilizációját vezette be az országba, úgy ő is felismeri a reformációban rejlő nagy erőt s ennek segítségével felszabadítja az országot a pápaság és papság megunt ígája alól. Talán nemzetiségi kérdés sem volna ma Magyarországon. A reformáció egybeforrasztotta volna az itt élő nemzetiségeket egymással és a magyar nemzettel. Egy vallásában s gondolkozásában egységes nép hatalmas országa állana ma itt, mint védbástyája s egyszersmind a keletre is átterjesztője a nyugati civilizációnak!

De épen az ellenkező történt. A pápaság kegyét vetélkedve keresik királyaink s szövetségbe vele, minden erejük felhasználásával szoritják vissza a reformációt. Irtják, pusztítják ennek híveit, mintha a megtisztított tudomány követői a római egyház hitelveit vallókkal nem ugyanazon test és vér volnának. Minő nemzetellenes bűn volt ez! Nagyobbat nem mutathat fel nemzetünk történelme!

A reformáció hívei több ízben megújított szabadságharcokkal csikarnak ki a maguk számára legalább, papíroson, a békekötések okmányain olyan, amilyen békességet. Hiába iktatja ugyanis törvénybe az 1606, 1621. és 1645. évben véres harcok árán létrejött békekötések pontozatait az országgyűlés, az uralkodók elnézéséről, sőt titkos támogatásáról magát biztosítva érző római egyház vagyona súlyával, évszázadokon át megöröködött hatalmával, folytonosan nyomja, gyengíti a szegény protestáns egyházakat. Az országgyűlések, még a vallás szabadgyakorlatát újólag törvénybe iktató 1790–91. évit sem véve ki, amelyen pedig kétségtelenül nagy lépés történt a jogegyenlőség magvalósítása felé, a róm. katolikus egyháznak kedveznek. Ime az 1790–91. évi országgyűlés által alkotott XXVI. t.-cikk kimondja, hogy „a protestáns vallásra való áttérés esetei ő felségének bejelentendők” (13. pont); a vegyes házasságok csak római katolikus pap előtt köthetők s a gyermekek, ha az atya róm. kath. vallású, mind róm. katolikusok lesznek, holott ha az atya protestáns vallású, csak a fiúk lehetnek prot. vallásúak (15. p.); a róm. katolikusok most meglevő ünnepeit a közéletben az ágostai és helvét hitvallásúak is kötelesek megtartani! (17. p.)

A XIX-ik század felvirradtával kezd szabadabb szellő lengeni vallási téren is. Kiváló róm. kath. vallású férfiak kezdik sokalni a r. kath. egyháznak, úgy az állami, politikai, mint vallási téren éreztetett nagy befolyását, türhetetlennek találják erőszakoskodását s mivel úgy vannak meggyőződve, hogy e túltengő hatalom forrása az a nagy vagyon, amelynek, több mint $\frac{1}{4}$ részét, királyi adományozások folytán, az ország vagyonából bírja a róm. kath. egyház és papság, ennek, mint állami eredetű, a megjelölt célokat már nem szolgáló birtoknak az állam kezelésébe leendő visszavételére nagyarányú mozgalmat indítanak. Már 1839-ben Torontál vármegye követe azt az indítványt teszi az országgyűlésen, hogy „a megüresedett érseki és püspöki székek jövedelmei a haza jólléte előmozdítására fordítassanak”. Az indítvány az alsó- és felső-tábla között üzenetváltás tárgyát képezte, de ennél tovább nem jutott. Sikerült azoknak, akiknek ez érdekében állott, elaltatni a megpendített eszmét. De nem sok időre.

1841 augusztus 9. napján tartott üléséből Borsod vármegye felíratot terjeszt az országgyűléshez s azt az ország valamennyi törvényhatóságához partolás céljából megküldi, amelyben azt indítványozza, hogy a pápai jószágok jövedelmeiből kiszakítva annyit, amennyi az isteniszteletek díszes feltartására s a papi személyek állásukhoz mért illendő fizetésére szükséges, „az ezektől felmaradó jövedelem részint a szükséges iskolák elállítására s a meglevők célszerű elrendezésére, részint a tanítók kiképzésére s azok illendő fizetésére, nemkülönbön országosan meghatározandó más közhasznú célokra fordítassanak”.

Az indítvány, amelyet több törvényhatóság magáévá tett, az 1844-ik országgyűlésen kerül tárgyalás alá. Hatalmas, nagyarányú vita indul meg felette. Három ú. nev. kerületi s három országos ülésen foglalkoznak a követek, illetve a karok és Rendek a nagyfontosságú kérdéssel. Az országos választmány azon véleményét, hogy a borsodi indítvány törvényes jogokkal ellenkeznek, a többség elveti ugyan, de a borsodi indítvány tárgyalását is, — mint időelőtti, — ezúttal mellőzi.

Az 1848. évi korszakot alkotó országgyűlés foglalkozik aztán az egyházak szellemi és anyagi ellátásának ügyével s kimondja a XX. t.-cikkben, hogy: (2. §.) „E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve különbség nélkül *tökéletes egyenlőség és viszonyosság* állapíttatik meg“ s hogy (3. §.) „minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek“.

A szabadságharc elbukott. Az 1848. évi országgyűlés nagy alkotása, a XX. t.-cikk, végrehajtva nincsen ma sem.

A római kath. egyház élvezi ma is roppant vagyonát, rendkívüli kiváltságait. „*Tökéletes egyenlőség és viszonyosság*“ nincsen ma sem, bár azóta újabb és újabb törvények (1868. LIII., 1894. XXI., XXXII., XXXIII. stb.) hozattak a jogegyenlőség és viszonyosság érdekében.

A protestáns felekezetek teljesen magokra hagyatva fejlesztik egyházukat s iskoláikat egészen 1869-g. Isten csodája, hogy végképen meg nem semmisültek az egyetlen harcban!

Az alkotmányos élet visszaállítása után, 1869-ben, kapják szegény egyházaik és iskoláik az első segélyt, 65 ezer forintot, melyből egyházkerületünknek, a lélekszám aránya szerint, 24 ezer forint jut. Sőt már 1868-ban 13 tanítónk 860 forintot kap segélyül a kultuszminisztertől. Tulajdonképen ez volt az első segély. (Lásd az 48—1868. és 209—1869. évi egyh.-ker. végzéseket.)

Azóta a segély tetemes összegre emelkedett. Nem tartozik szorosan célonra annak kimutatása, mint emelkedett a segély fokozatosan mind magasabbra. Legyen elég rámutatnom arra, hogy ma református egyházunk, *húsz különböző címen*, egyházi és iskolai szükségleteire, *tízmillió korona* évi segélyben részesül az állam pénztárából. Ezen összegből azonban kerek összegben kifejezve csak 4 millió korona jön olyan címenek, aminő címenek más, nem protestáns felekezetek segélyben részesülnek; 6 millió koronát azonban olyan címenek nyerünk, aminő címenek más, mondhatnánk az összes ker. felekezetek részesülnek segélyben, még a nagy állami eredetű vagyonnal bíró rom. kath., gör. kath. és gör. keleti hitfelekezetek is, amelyek eszerint újabb és újabb támogatásban részesülnek az állam részéről. A lelkészek, tanárok, tanítók fizetések egészítése, korpótléka, személyi pótlék tandíjpótló segély, építési segély stb. címen nem pusztán a protestáns felekezetek kapnak államsegélyt, hanem a többiek is. A mi egyházunk részére felszámított 10 millió koronában benne vannak szintén ezek a segélyek is.

Amilyen örövendetesnek látszik egyfelől, éppen olyan aggasztó másfelől a tény, hogy református egyházaik s iskoláik ilyen nagy összegű évi segélyben részesülnek az állampénztárából. A segélynek egy

igen jelentékeny része ugyanis törvénnyel biztosítva nincsen. Az évi költségeloirányzatokat megállapító országgyűlések jóakarától, egyes, kiváló hitsorsosaink befolyásától függ minden. Egy klerikális, vagy egy szociálista kormány törölheti e segélyeket, sőt törölheti a mi követeléseink alapját képező 1848. évi XX. t.-cikket is. Egy könnyen bekövetkező háború esetén, mint nem első rendű szükségleteket, úgy lehet nem folyósítja a kormány. Az egyházi és iskolai életnek mi csoda katasztrófája állhat ebből elő! Hiszen úgy egyházi, mint iskolai intézményeink fentartása, fejlesztése, egész élete az államsegélytől függ. Egyetlen tekintet az állami költségvetésből megállapítható kimutatásra s a konventi jegyzőkönyvekre elég, hogy állításom igaz voltáról meggyőződjék mindenki.

Gyülekezeteink túlnyomó száma adócsökkentési s tandíjat kárpótló segélyt, — lelkészi, tanítói fizetéskiegészítést, korpótlékot, — tanítóképzőink, közép- és felső iskoláink az egy theológiai akadémiát kivéve, tanári fizetéskiegészítést, korpótlékot, építési segélyt élveznek. Egyházmegyei s kerületi közigazgatásunk szükségleteit jelentékeny részben államsegélyből fedezzük stb.

Az államhoz vagyunk tehát láncolva az egész vonalon. Mi lesz velünk, ha egyszer az állam eloldja a láncot s eltaszítja s a maga sorsára bízza egyházunk hajóját? Ha úgy járunk, mint ahogy Franciaországban jártak az állam által addig támogatott ker. felekezetek?

Mit tegyünk, hogy egyházunk s iskoláink jövőjét biztos alapokra fektetve lássuk s azok jövő sorsa felől nyugodtak lehessünk?

Erre nézve a következőket javaslom:

1. Sürgetnünk kell, hogy azon segély összegek, amelyek még törvénnyel biztosítva nincsenek, mielőbb törvénnyel biztosíttassanak.

2. Sürgetnünk kell az 1848. évi XX. t.-cikk 3. §-ának végrehajtását s a megállapítandó évi szükségletnek megfelelő tőkével vagy birtokkal való kiegyenlítését.

3. Egyházfentartási alapokat kell létesítenünk. Ezek vonatkoznak az anyagiakra.

4. Sürgetnünk kell, hogy a „*tökéletes viszonyosság és egyenlőség*“ ne csak papíron, legyen meg, hanem valósíttassék meg az életben is.

5. Minden célra vezető eszközt fel kell használnunk híveink hitbugzóságának s egyházunkhoz való ragaszkodásának emelésére.

Ezek vonatkoznak a szellemiekre.

Vegyük e pontokat egyenként.

A két első szoros kapcsolatban áll egymással.

A mostani segélyeknek, törvény alapján, bizonyos állandó alapszerű dotációval való biztosítására s kiegyenlítésére közelebb a mostani kormány elnöke megnyugtató kijelentést tett. „Foglalkozik a kormány — úgymond bemutatkozó beszédében, — a protestáns felekezetek azon régi óhajával, hogy a nekik jutott állami dotáció a költségvetési tétel labilis formájából kivetkőztetve, bizonyos állandó alapszerű állami dotáció jellegű legyen“.

Tekintve a mostani kormány megnyilatkozó jó akaratát, liberális irányzatát, fokozottabban kell sürgetniök felsőbb hatóságainknak ezen ígéret mielőbbi megvalósítását, beváltását. A kormányok változnak,

A két év múlva, a kiterjesztett szavazati jog érvényesítésével eszközözendő választás alapján összeülő országgyűlés ki tudná megmondani, hogy mit hoz? Én nem tudok egyházainkra nézve jót várni tőle.

2. Az 1848. XX. t.-c. végrehajtására háromféle módzatot gondolok. Egyik, amit az 1844. évi országgyűlésen Gömör vármegye követe (Ragályi Miksa) is felvetett, hogy a protestánsokat megillető rész, a róm. kath. klérus birtokában levő, állami eredetű vagyontól szakítottassék ki. Ez volna, szerintem is, a legtermészetesebb, mert az államot újabb áldozatokkal nem terhelni; de hogy ez rendkívüli nehézségbe ütköznék s normális politikai viszonyok között keresztül nem vihető, kétségtelen.

A másik, hogy a róm. kath. egyháztól vétessenek vissza az összes állami eredetű birtokok s az 1848. évi XX. t.-c. 3. §-a hajtassék végre úgy, amint azt 1844-ben Borsod vármegye javasolta. Valószínűleg ez volt a szándéka az 1848. évi törvényhozásnak is. Hogy ennek végrehajtására a mai viszonyok között gondolni sem lehet, bizonyítani nem szükséges. Kinek volna lelke ma, mikor annyi bajjal küzd, annyi sebből vérzik ez az ország, kulturharcot idézni fel?

A harmadik eset, hogy a protestáns hitfelekezetek is az őket megillető arányban kárpótoltassanak az állam vagyonából. Ez látszik előttem a legkönnyebben végrehajthatónak. Hogy ez se fog menni simán, kétségtelen; de ha meggondolják azok, akik a róm. kath. autonómia megalkotását sürgetik, hogy nekik is szükségök van a protestáns felekezetek jóakarátú támogatására, hogy céljokat elérhessék, talán nem fognak útjába állani annak, hogy a protestáns egyházak is kikapják a magok örökségét.

Javaslatom 3-ik pontja egyházfentartási alapok létesítése. Dókus Ernő, a tiszáninneri kerület főgondnoka gyűlést megnyitó beszédében azt ajánlja, hogy ez az egyetemes adóalap segítségével történjék, olyformán, hogy az adócsökkentési segéllyel támogatott mintegy 1800 gyülekezetünkben e célra vétessek fel a szükségletbe bizonyos összeg a normál költségvetés készítésénél. Megvallom, nem hiszem, hogy az adóalap ezt elfogadja. Igaz, hogy ma bírja az alap a rá eső teher viselését, de az is igaz, hogy ez a teher folytonosan szaporodik. Évenként mintegy 400 segélyemlést sürgető kérvény jelenik meg a konvent asztalán. Még mindig vannak egyházak, amelyek most kérik a segélyt. Új iskolák létesítése, leány- vagy fiókegyházak anyásítása napirenden van. Az első ciklus leteltével, 1917-ben újabb tíz évre szóló megállapítása a segélynek, most megközelítőleg meg nem állapítható összegeket fog igénybe venni. Egyszerűbb és biztosabb azért, ha a gyülekezetek arra szoríttatnak, hogy az egyházi adóból kintmaradt s a behajtott hátralékból, vagy az évi maradvány összegéből tőkésítsenek bizonyos összeget. Az adócsökkentési segély megállapításánál, a hátralékban volt egyházi adókat a konvent figyelmen kívül hagyta, az abbó befolyható összeget a fedezetbe nem vette fel. Efelett tehát a presbiteriumok rendelkezhetnek. A jótékonyt, amely a híveknél ma is megnyilatkozik, oda kell terelni, hogy az ilyen különböző című (templomalap, iskolai alap, orgonalap, harangalap stb.), egyházfentartási alapokat támogassák. Különösen *építkezési alapokat* kell terem-

tenünk. Ez a legégetőbb szükséglet. Mindent a konventtől, illetve az államtól várunk nem szabad.

Javaslatom 4-ik pontja a „*tökéletes viszonyosság-
nak és egyenlőségnek az életbe való ó. vitele.*” Posta, vasút, törvénykezés, tanintézetek s általában az állami hivatalok még mindig magukon viselik a róm. kath. jelleget. Még túlnyomóan, sőt tisztán protestáns községekben is megünnepeltetik a róm. kath. ünnepeket velünk. Oda kell hatnunk, hogy ezek a bántó visszasságok elvalahára megszűnjenek. Azokat a nagy keresztyén ünnepeket, amelyeket a hazában élő ker. felekezetek mind megünnepelnek, tegye az állam közös ünneppé, de ne kényszerítse a protestáns hitfelekezet híveit arra, hogy hitelveikkel ellentétes ünnepeket is megüljenek. Erre kényszeríti pedig akkor, mikor állami intézmények igénybe vételétől róm. kath. ünnepeken őket elzárja.

Ötödik és utolsó pontja javaslatomnak maga után vonja az ige hirdetésnek teljes buzgósággal végzését, a józan belmisszió s a lelkipásztori gondozás szívvel-lélekkel való eszközölését. Ha nem nyerhettek is még lelkészeink olyan javadalmazást, amely mellett anyagi gondoktól menten, kizárólag magasztos hivatásuknak élhetnének, kétségtelen, hogy az állami fizetékieségítés s a korpótlék nagyot könnyített nyomasztó helyzetükön. A felszabadult erőket első sorban az ige hirdetés minél intenzívebbé tételére kell fordítanunk. A vallásos buzgóságnak főforrása ma sem lehet más első sorban, mint a templom. Tartalmas buzgóságtól áthatott, hittel teljes egyházi beszédeknek, nem lehet, hogy meg ne legyen a kívánt sikerök. Segítségül kell hívnunk aztán a józan belmisszió eszközeit, tehát azokat, amelyek a mi népünk természetével, gondolkodásával megegyeznek. A lelkipásztori gondozás parlagon heverő mezején is munkára kell vetnünk a kezünket. Természetesen itt is azokat a módokat és eszközöket szabad használnunk, amelyek népünk lelkétől nem idegenek, temperamentumával megegyeznek.

A hitben erős lélek áldozatra is kész. Az áldozatra készség az egyházat fentartó ő. forrás. Erre a forrásra mintha kösziklét hengerített volna a kor anyagias szelleme. Az isten ígéje legyen kezünkben a forrást megnyitó Mózes vesszeje. Hirdessük azt, még a háztetőkről is. Így felkészülve a jövő egyház és vallásellenes törekvéseivel szemben, hiszem, hogy egyházunkon a pokol kapui se vehetnek diadalmat!

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Baltazár Dezső lemondó levele az Orle elnökségéről.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Szeretett lelkész-társaim! A múltra tekintettel legtisztább öntudattal, a jövőre nézve legnyugodtabb leszámolással és békeséggel, az egyesület tagjai iránt érzett és megtartandó szeretettel és hálával bocsátom a közgyűlés rendelkezésére elnöki állásomat. Lemondásomat méltóztassék a helyzet és viszonyok logikai következményének venni; mint ahogy én veszem elvonva minden férfiatlan érzékenykedéstől.

Alapszabályaink 2. §-ában vannak felsorolva egyesületünk céljai. A 3-ikban e célok első lépcsőjéül az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása van megjelölve. Erre a lépcsőre reá kell lépni minden hűséges egyesületi tagnak, annival inkább a hűséges vezérnek. Az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása egyházpolitikai kérdés. Szerves része a nagy politikának. Az egyesületnek szabályszerű kötelessége egyházpolitikát csinálni s ennél fogva vonatkozásba kell jönnie a nagy politikával is. Azért kellett lapunkat is politikai lappá tenni, hogy a nagy lépcsőn megfeszítve lábát, emelhesse az anyaszentegyházat az egyetemes célok magassága felé. Hypokrizis nélkül senki sem tehet szemrehányást a Lelkészegyesület vezérnek, ha politikát csinál. Legkényesebb dolog, ami csak adathatik; de amíg az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtva nincs, ezt a martyromságot a vezérnek vállalnia kell a keserű pohár kiürítésének biztos tudatában is.

En, mint az egyesület elnöke, erőmmek legjavát az 1848. évi XX. t.-c. szolgálatába állítottam. Hazámnak is szolgálatot véltem vele tenni, mert a felekezetek közötti békesség csak ennek a törvényeknek az igazságos és becsületes végrehajtása alapján lehet. A felekezetek közötti békesség pedig a nemzeti erő kifejtés egyik legfontosabb előfeltétele. Minden kormánynak a politikáját ennek a törvényeknek a mérlegére állítottam. Ostor és békesség olajága aszerint váltakoztak a kezemben, amint eme törvények végrehajtásának az esélyei hanyatlottak vagy emelkedtek. Más kérdés viszonylatában nem is lett volna érdemes politikát csinálni. Hiszen a különböző politikai pártok hatalomra jutva, úgyis a kiegyezés politikáját kénytelenek csinálni, amint ahogy csinálták is. Az én elnökségem ideje alatt felmerült aktuális nagy kérdések pedig — mint a katonai kérdés és választói jog — egészen lényegtelen változáttal éppen úgy voltak beigerve az egyik kormány által, mint ahogy azt a másik megcsinálta. De meg ilyen kérdések perspektívájából nem is lett volna szabad, nem is lehetett egyházpolitikai lapban politikát csinálni.

A koalíció egyházpolitikáját nem helyesltem; egyebektől eltekintve, főleg azért, mert az 1848. évi XX. t.-cikkben kijelentett viszonyossági és egyenlőségi elvet meghamisította, amikor a viszonyosság és egyenlőség mérlegeinek helyreállítása előtt megkezdte a túldotált római kath. egyház állami segélyezését is a lélekszám arány hamis cégére alatt s ezzel a többi bevett vallásfelekezetek anyagi kielégítése elé elháríthatatlan pénzügyi nehézségeket gördített. Ezt az egyházpolitikát nem helyeselte az O. R. L. E. egyeteme sem. Az eredményes vezetés alapfeltétele, t. i. a vezér és tagok közötti egyezés tehát megvolt.

A koalíciót követő kormányok egyházpolitikáját helyesltem, helyeslem. Nem a legtöbbször semmit mondó kijelentésekből, hanem a tényekből ítélve. Az intézés kormányrúdjától lassanként eltávolodtak azok a személyi tényezők, akik a koalíció klerikális egyházi és iskolai politikájának exponensei voltak. Alapszabályunk megerősítése, az állami dotáció fokozása, a lelkeszi korpótlék, a felekezeti tanítók fizetésének javítása, a Kálvineumi építési államsegély kétségtelen haladás jelét állították elő. Mig végre az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtását célzó kérdőívek kibocsátása a korszakos átalakulás küszöbéig eljutott. Az erkölcsi kötelesség legerősebb nyomásával

hárult reám a feladat, hogy a korszakos alkotásból én is kivégyem a részemet, a döntő harc megvívásának helyén: a képviselőházban; ahol bizony a protestáns érdekek eddigelé igen mostoha képviselletsben részesültek. Ezért léptem reá a legkellemetlenebb áldozathozás útjára. Képviselőjelöltséget vállaltam egy olyan kerületben, ahol a választók csaknem kizárólag az 1848. évi XX. t.-c. által legérzékenyebben érintett s eme törvénycikk áldásaiban legkevésbébbé részesülő felekezethez tartoznak. Tizenkilenc református anyaszentegyház, ugyanannyi lelkeszettel s még több tanítóval, továbbá görög katolikusok és zsidók. Az utóbbi két kategória megértett; az előbbi, az érdemes kivételektől eltekintve, a pártkérdést az elvek fölébe emelte, elfeledve, hogy a párt cégérét gyakran meghazudtolja az ellenkező tartalom. Fél öntudattal, fél elhatározással mentek bele a küzdelembe. Zászlóm követését nem a hála szempontja alá állítottam, hiszen jót mindig annak biztos tudatában cselekedtem, hogy érte a teljesített kötelesség boldog öntudatánál egyéb jutalmam nem leend. Zászlóm követését a józan belátástól vártam s a megértő szeretettől reméltem. Zászlóm nem pártzászló volt, hanem elvek által: a békesség, szeretet s az 1848. évi XX. t.-cikkben kifejezésre jutó egyenlőség által elavatott jelvény, amely felé akármennyi sárt dobált is a tajtékzó gyűlölet, nekem tisztán maradt meg a nyugalom idejére szent takaróul.

Nyílt és négy szemközti kritikákból arra kellett rájönnöm, hogy a nyírbátori kerületbeli református elem pszichológiája nem áll egyedül. Beállott tehát az a helyzet, amiből le kell vonnom férfiasan a következtetést. Beláttam, hogy az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásának a nagy érdekét az én személyem nem képviseli többé azzal a hatással, amiből a közre áldás haramlanék. A nagy próbákban elhagytak legtermészetesebb szövetségeseim. Át kell adnom a vezéri helyet olyan utódnak, aki a kellő hatással rendelkezik. Meg fogja találni a közgyűlés bölcsessége.

Legtisztább szeretetből és élettapasztalatból fakadt lanácsom az, hogy az egészséges váltógazdaság törvénye szerint az új regime azoknak a nyílt és négy szemközti kritikásoknak a vezetése alá adandó, akik vagy helytelenítették vagy kontrakarították az én 1848. évi XX. t.-c. érdekében folytatott politikámat, vagy összetett kézzel nézték az én nagy tusakodásaimat: Én mint egyszerű közkatona és csendes szemlélő, imádkozni fogok érettük, hogy legyen a kezök munkája sikeresebb, a lépésök áldottabb, mint az enyém.

Én visszavonulok szoros értelemben vett hivatali kötelességeim amúgy is széles területére s onnan az O. R. L. E. minden jóirányu törekvését legodaadóbb buzgósággal fogom elősegíteni. Egy csepp szemrehányás sem árnyazza a lelkemet. A nagy küzdelmek sebei magasztossá, szép emlékei derűssé teszik visszavonulásom idejét, melynek ajtaját azzal a boldog öntudattal zárom magamra, hogy jól indult dolgokat hagyok magam után és hogy adott az Isten nekem, haszontalan szolgálójának erőt arra, hogy a felismeret igazságát nemcsak felfelé mertem megmondani a népszerűség hozsánnája között, hanem meg mertem mondani a tömegek szemébe is, amikor a „feszítsd meg“-et kiáltották reám. Nem a királyokat dorgáló proféták az eszményeim, hanem az Úr Jézus Krisztus,

aki az egész emberiség előítéletével szemben is a kemény igazságok szószólója maradt. Ezt az eszményt vegyék lelkükbe lelkésztlársaim. Ennek az eszménynek a békeességével és szeretetével búcsúzom mindnyájatoktól.

Né adja az Úr, hogy valaha szükségessé váljak az én visszatérésem! Az már nagy veszedelmek idejét jelentené. Ha az én távozásom a közre nézve olyan jót jelent, mint egyéniségem eddig elhanyagolt legemberibb oldalára: akkor nem bánkódásra, hanem kölesönös öröme van okunk. A kiábrándulás keserűségét ellensúlyozza nálam az a jó reménység, hogy ami plántákat együtt ültettünk, azoknak mindig hűséges gondozókat támaszl. Az, a Kitől száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Magamat a közgyűlésnek és lelkésztlársaimnak jó emlékezetébe ajánlva vagyok

Debrecen, 1913 augusztus hó 11-én.

testvéri szeretettel:

Dr. Ballazár Dezső.

— **Protestáns temetés 130 év előtt.** Az osztrák, de különösen a linzi lapok részletesen írják le most egy temetést, amely 1783 augusztus 27-én, tehát 303 esztendővel ezelőtti történet Linzben s melyről akkor a Linzer Zeitung kimerítő tudósítást közölt. És vajjon miért? Talán valami nagyon tekintélyes ember volt a halott? Szó sincs róla. Csak egy kisebb állású, szürke hivatalnok volt: könyvelő egy ottani gyárban. Temetését az tette nevezetessé, hogy a türelmi rendelet kiadása (1783 okt. 13) után őt temették el legelőször protestáns szertartással Linzben, ahol most az evangélikusoknak tekintélyes gyülekezeti van. A lapok kiemelik, hogy ez az egyszerű temetés akkor a bigott kath. országban valóságos szenzáció számba ment s nemcsak Linz városának, hanem az egész környéknek a lakossága odacsődült. Részt vett benne teljes számban a városi tanács s — horrendum dictu — a kath. plébánus is, aki barátságosan elbeszélgetett a temetési szertartást végző ev. pappal. Ime ilyen hatása volt a II. József türelmi rendeletének Ausztriában is! Azóta egymásután jönnek ott is létre a protestáns egyházak, miután a császári patens 1849 március 4-én, majd az u. n. protestáns-patens 1861 április 8-án a protestáns papoknak teljes egyenlőséget biztosított a katolikusokkal. Ujabbán a még folyton tartó Los von Rom — mozgalom gyarapítja az osztrák protestánsok számát.

— **A salzburgi protestánsok örömmünnepe.** E hó 3-án örvendező szívvel ünnepelték meg a salzburgi protestánsok egyházuk fennállásának 50 éves jubileumát. A szép ünnepély magasan kiemelkedett a helyi ünnepek közül s jelentősége egész Ausztriára kiterjedt, amit, egyebek között, az is bizonyít, hogy részt vett azon, mint a bécsi prot. theol. fakultás kiküldötte, a nálunk is jól ismert dr. *Loesche György*, udv. tanácsos, bécsi egyetemi tanár; akiről érdemeiért a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság is tiszteletbeli tagjává választott. De ott volt a jubileumon dr. *Koch* ev. superintendens Gmundenből, *Nowak* esperes Gosamból és több ev. egyházközség lelkésze és küldötte F.-Ausztriából. A jubileumi istentiszteleten a tartomány és a város főbb tisztviselői is megjelentek. Valóban mindenképen fölemelő jelenség ránk nézve is látnunk a protestantizmus diadalmas előnyomulá-

sát abban az osztrák tartományban, amelyben a salzburgi hercegek oly kegyetlenül üldözték és pusztították ki a protestánsokat. Ötven év óta többféle keletkeztek prot. gyülekezetek, amelyek mind virágoznak. A salzburgi egyház történetét annak agilis lelkésze dr. *Fussgänger* adta elő az istentiszteletet követő ünnepélyes összejövetelen, ahol a jubileum egyházat a küldöttek sorban üdvözölték. Rendkívül nagyértékű volt az ünnepi ebéden dr. *Loesche* felszólalása, aki történelmi visszapillantást vetett az osztrák protestantizmus eredetére. Ezt nála, aki arról vaskos könyveket is írt, senki jobban nem ismeri. Azért is fogadták felszólalását nagy applausussal.

— **Tájékoztató.** Felmerült kérdezősködések folytán értesíti az akadémiai igazgató az érdeklődőket, hogy az iskolai törvények és az internátusi szabályzat rendelkezései folytán az internátusi kedvezményes helyek olyan arányban illetik egyes akadémiai szakok hallgatóit, amilyen arány a konviktusi kedvezményes helyek tekintetében megállapítva volt. Tehát mindegyik szakról felvehető:

100 koronás helyre annyi, amennyi eddig a konviktusban 60 koronát fizetett;

200 koronás helyre annyi, amennyi 120,

300 koronás helyre annyi, amennyi 160 koronás konviktuson volt. Míg a 400 és 500 koronás helyek abban az arányban illetik az egyes szakok hallgatóit, amilyen arányban 240 K-ás tápintézetű helyre felvehetőek voltak.

Ha valamelyik akad. tanszak hallgatói az őket megillető internátusi helyeket igénybe nem veszik, úgy azon helyek a többi szakról jelentkezőkkel betölthetők.

Mint hogy 180 internátusi hely van, a konviktusban pedig 190 akad. hallgató részesülhet ellátásában, 10 olyan hallgató is felvehető a konviktusba 240 koronás díj mellett, akik az internátusba felvéve nincsenek. E 10 hely is a fent megjelölt arány szerint illeti az egyes szakok hallgatóit, vagyis 3 theológus, 5 joghallgató és 2 bölcsezzethallgató részesülhet internátuson kívüli konviktusban.

Az akadémiai hallgatók számára fenntartott 5 bentlakószobába az akadémiai igazgató erre a tanévre is vesz fel bentlakókat az eddigi feltételek szerint és pedig legfeljebb 30-at, akik közül 16 theológus, 8 joghallgató és 6 bölcsezzethallgató lehet.

Mint hogy azonban a konviktusi kedvezményes helyek az internátus kedvezménybe befoglalva vannak, azok, akik e régi módszerű bentlakást foglalják el, konviktusi kedvezményre nem tarthatnak számot, legfeljebb arra lehet reményük, hogy az internátuson kívül adott 10 hely közül valamelyiket esetleg elnyerik.

Abban az esetben, ha a 180 internátusi helyet a három akad. tanszak hallgatói el nem foglalják, még annyi 240 koronás konviktusi hely maradna az akad. hallgatók számára, ahány internátusi hely elfoglalva nem lesz. Mivel azonban az internátusi ellátás még a legmagasabb díj mellett is kivételesen kedvezmény és nem hihető, hogy e helyeket az egyik szak hallgatóinak távolmaradása esetén a másik szakok hallgatói igénybe ne vennék: internátuson kívüli ellátásra a fennmilitett 10-en kívül alapos kilátása senkinek sem lehet.

Debrecen, 1913 augusztus 12. Akad. igazgató.

— **Tanítói új illetmények.** A legújabb tanító-fizetési rendezési törvények alapján Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi tanító az állami, községi, felekezeti stb. tanítókat egyaránt közlő érintő, tanítói fizetések megállapításáról, azok kérvényezési módzatairól, a nem állami tanítói fizetésekhez megszövegezett kérvénymintákkal és mellékleti űrlapokkal ellátott gyakorlati útmutatást állított össze és adott ki Tanítói Illetmények cím alatt. Szerzőnek már az előző időkben kiadott és az egész országban általánosan használt hasontárgyú munkája nagy szolgálatot tett az 1907. évi államsegély kérvények helyes összeállításánál és ez alapon a tanítói fizetésekiegészítő államsegélyek gyors megnyerésénél s így ezen munkája is biztosítja, hogy az össztanítóságot, jellegkülönbség nélkül érdeklő új kiadvány az előbbihez hasonló gyakorlati értékű útmutató. Megrendelhető 2 K, illetve a mellékleti űrlapokkal együtt 3 K előleges beküldése mellett Gyerkes Mihály igazgató-tanítónál Székelyudvarhely. Ajánljuk az érdekelt tanítók, gondnokok, iskolaszékek meleg figyelmébe.

— **Egyházak virilisjoga.** Két makói ügyből kifolyólag érdekes elvi jelentőségű döntést hozott a közigazgatósági bíróság. A makói görög katolikus egyházat évek hosszú sora óta *Boros János* esperes, az izraelita egyházat pedig dr. *Kecksméthy Ármán* képviselte. A virilisjog átruházását minden év őszén be kellett az egyházaknak jelenteni. Az elmúlt év őszén mindkét egyház megkésett a bejelentéssel és a vármegye alispánja visszautasította a bejelentéseket. Mindkét egyház megfeleltette az alispán intézkedését a közigazgatási hatósághoz, mely a felebbezéseket elutasította. Most a közigazgatási bírósághoz került mindkét hitközség felebbezése, mely úgy döntött, hogy jogi személyekre, mint a két makói egyház, a 15 napi bejelentési határidő nem vonatkozhatik, ez csak a magánszemélyek helyetteseinek bejelentésére kötelező. Egyben elrendelte a közigazgatási bíróság, hogy a görög-katolikus egyház képviseletében *Boross János* esperes-plébános, a makói izr. egyház képviseletében pedig dr. *Kecksméthy Ármán* a város képviselőtestületébe azonnal behívandók. (R. Sz.)

— **Nemzetközi repülőverseny Szent-István napján Budapesten.** Nagy napot ül meg a magyar aviatika Szent István napján. A múlt évi kevésbé sikerült látványos mutatványok csak erkölcsi, de kevés anyagi eredményt mutattak. Az erkölcsi siker mondhatni minden anyagi támogatás nélkül ernyedetlen szorgalommal és kitartással dolgozó magyar aviatikusainkban, a kevés eredmény pedig a társadalom nemtörődöm-ségében leli alapját.

Hogy az aviatikának, ennek az újabb fegyvernemnek jövője van, azt már az is bizonyítja, hogy a modern hadseregek nagy összegeket áldoznak repülőgépek beszerzésére, repülőterek berendezésére. De az

aviatika nemcsak hadi eszköz, hanem mint a polgári osztály egyik új keresetforrása és mint új iparág, végre a távolabbi jövőben mint közlekedési eszköz is nagymérvű támogatást igényel.

Ennek a tudománynak, — mert már ennek nevezte pld. egy hazai bíróság ítélete is — támogatására alakult önzellen férfiakkól a Magyar Aero Szövetség. A tudomány ezen ágának fejlesztésében nekünk magyaroknak okvetlenül ki kell részünket vennünk, mert a szükséges előfeltételeket a magyar bátorságban és a magyar lángelmében megtalálhatók.

De nemcsak az egyéni erények, hanem anyagi támogatás is szükséges, hogy a magyar aviatikának diadalra jutását előmozdítsuk.

A hadvezetőség szívesen rendelkezésére bocsátja törekvésünk elérésének előmozdítására katonatiszti pilótáinkat, akik között sok lelkes magyar embereket találunk.

Törekvésünk azonban nemcsak a repülés előmozdítására, hanem az ezzel kapcsolatos, fontos ipari és tudományos kérdések helyes megoldására is kiterjed. Előtiünk lebeg az, hogy a magyar aviatika ne legyen a külföldi aviatikának uszályhordozója.

Az aviatika ipari része eddig hazánkban egyáltalában oly mérvben, hogy azt iparnak lehetne nevezni, nem műveltett. Törekvésünk oda irányul, hogy pilóta iskolát szervezzünk, hol aviatikusaink az elméleti tudást is elsajátítva, magukat a légjárás folytán bekövetkező szerencsétlenségektől megóvhassák.

A magyar szerkesztők és feltalálók eszméinek megvalósítására az anyagi eszközökön kívül hiányzanak nekünk a szükséges ipartelepek is. Tekintve, hogy az ipartelepek létesítése a gyártmányok biztos piacával szerves összefüggésben van, erre nekünk a szükséges előfeltételeket meg kell teremtenünk. Az ipartelepekkel kapcsolatban honosodhatnék meg csak az ipari tapasztalat, mely viszont hivatva lenne magyar szerkesztőket és feltalálókat helyes irányba terelni; ezáltal sok aviatikus, aki elméleti tudás hiányában talán rossz úton halad, idejében még esetleg más iparág művelésére volna szorítható.

Mindezen kérdések láncolatának megoldása pénzt, pénzt és harmadszor is pénzt igényel, amely csak közadakozásból gyűjthető össze.

Miután a nemzeti közszellem folytán minden egyes ember dicsőségét az egész nemzet dicsőségében leli meg, menjünk el mindnyájan a repülőnapra s áldozzunk filléreinkkel a magyar aviatika oltárára, hogy azt dicsőségre vezessük.

Tíz-tizenkét repülőgép fog a történelmi nevezetességű Rákos mezején egy időben keringeni. Ez olyan magasztos lárvány lesz, amely meg fogja érni azt az egy, vagy két koronás belépődíjat. Feledhetetlen emlékekkel távozhatunk majd Budapestről és mindig megőrizhatjuk hazai pilótáink dicsőséges szereplésének emlékét.

A Magyar Aero Szövetség egy héten belül elkészül a szervezés munkájával s akkor azután mindenkinél rendelkezésére áll úgy, hogy a kérdésködésekre szívesen ad útbaigazítást, (Magyar Aero Szövetség, IX. Ráday-u. 4.) esetleg csoportosan felrándulók részére is.

Magyar Aero Szövetség
titkári hivatala.

— **Lelkész beiktatás Hajdúszoboszlón.** Ma egy hete folyt le Szabó Antal hajdúszoboszlói lelkész ünnepélyes beiktatása a református egyháznál. Az ünnepség minden tekintetben bensőségeltjes volt s méltó kifejezést adott a református hívek osztatlan szeretetének és tiszteletének Szabó Antal lelkész iránt. A vasárnap reggeli istentisztelet alkalmából zsúfolásig megtelt a református templomnak minden zuga. Megjelent ott dr. Fekete László polgármester és egyházi főgondnok élén a városi tisztviselői-kar, a presbitérium, a tanítótestület összes tagjai. Képviselve voltak a templomban az össze hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, egyesületek. Az új lelkészt Szabó Lajos esperes, Demjén Ferenc lelkész és Mo'nár Béla vallástanár kísérték be a templomba. Az egyház vendégeiként megjelentek még: Jakucs Sándor szováti, Veress Géza nádudvari, Bélteky Lajos szatmári, Szabó Mihály dobozi református lelkészek, a balmaznémetújvárosi presbitérium 8 tagja, továbbá Kovács Ferenc balmazújvárosi főjegyző és dr. Forrai Péter községi orvos vezetése mellett az ottani társadalom részéről egy tíz tagú küldöttség. Nagy érdeklődés közepette lépett a szószékre az új lelkész. Buzgó ima után Pál apostol Korinthusbeliekhez írott első levele IV. rész 1—4. versei nyomán tartotta meg nagyszerű, remek egyházi beszédét. A magyaránnyú beköszöntő beszéd a lelkészi hivatás magasztosságát s azt az irányt vázolta, melyet az új lelkész papi működésében követni fog. Mindvégig megfogva, lekötve tartotta a gyönyörű egyházi szónoklat a megjelent híveket. Hatásában és méreteiben is rendkívüli volt a beszéd, mely a szónoki előadás magas művészetével fokozva, a gyülekezet aprajának, nagyjának megnyerte szívét, lelkét. Az új lelkész funkciója után Szabó Lajos esperes lépett az úrasztalához Szabó Antal lelkéssel. Szabó Lajos esperes magas szárnyalású, szívet-lelket lebilincselő, nagyhatású beszédben állította be hivatalába az új lelkészt s adott áldást egyházépítő nemes munkájára. Délelőtt 11 órakor az egyháztanács dísztermében a presbitérium tartott díszgyűlést. A presbitéri gyűlésen Demjén Ferenc lelkész és dr. Fekete László főgondnok elnököltek. Az ülés megnyitása után Demjén Ferenc lelkész első sorban Szabó esperest és a megjelent vendégeket üdvözölte. Ezután Szabó Antal lelkészt üdvözölte úgy a maga, mint a presbitérium részéről szívből jövő, keresetlen, szép szavakkal. Utána Bor János tantestületi elnök, igazgató-tanító intézett

az új lelkészhez a tanítótestület részéről meglehangú üdvözlő beszédet. Szabó Antal meghatottan válaszolt az üdvözlő szavakra. Körvonalazta álláspontját, mely nem egyéb, mint a lelkészi szolgálat komoly, lelkiismeretes tejesítése, az egyház anyagi ügyeinek rendezése, szigorú takarékoság minden vonalon; az iskolák szellemi és anyagi ügyeinek fejlesztése, előmozdítása. Szavait a presbitérium s tanítótestület tetszéssel fogadta. Szabó Lajos esperes köszönte még meg a személyének s a vendégeknek szóló üdvözlést. Ezzel az ülés véget ért. Délután 1 órakor a Kossuthkörben 150 terítékes társasbédet rendezett az egyházi előjáróság, melyen a már említett vendégeken kívül megjelent Kovács Gyula alispán, egyházmegyei gondnok is. A lakomán egymást érték a szebbnél-szebb pohárköszöntők. Szabó Antal augusztus hó végén foglalja el lelkészi állását véglegesen.

— **Skótországi ösztöndíj.** Az egyet. konvent elnöksége az egyik skótországi ösztöndíjat, 2000 K-át az 1913—14. tanévre *Fazekas Lajos* pápai, a másikat pedig *Falussy Sándor* debreceni papnövendéknek adományozta. Az illetőknek egy teljes esztendő kell Skótországban tölteniök.

— **A Bikszádon nyaraló reformátusok** az idén az Úr különös kegyelméből jóformán rendes gyülekezeti életet élhettek, mert eddig majdnem minden vasárnapon volt részük az igehirdetés lelki áldásában. Július 27-én *Takács Ferenc* szaniszlói lelkész mondott imát, augusztus 3-án *Antal Gábor* püspök tartott konferencia beszédet az Isten mindenhatóságáról, bölcsességéről és kegyelméről, legközelebb pedig augusztus 10-én *Szabó Bertalan* esökmői lelkész elmélkedett a CXXXIII. zsoltár alapján. Az éneklés nagy jelentőségét és fontosságát hangsúlyozván, a zsoltárok és dicséretetek szeretetét ajánlotta az egybegyűltek figyelmébe.

— **Cáfolat.** Csaknem kivétel nélkül az összes nagyobb magyar lapok útján bejárta hazánkat a hír, hogy én, alulírott múlt július hó valamelyik utolsó napján megjelentem a póstyéni zsidó zsinagógában tartott istentiszteleten, ott az árvízkarosultak érdekében „szentbeszédet” tartottam s végül a hitközség tagjait adakozásra hívtam fel, ami szép anyagi eredménnyel járt. Nem helyezek ugyan nagy súlyt az egész dologra, de mégis jónak látom kijelenteni, hogy Pöstyénben tényleg meleg érdeklődéssel buzgólkodtam az árvízkarosultak segélyezési akciójában a mint egyik főmegbízott, gyűjtőívemen csinos ösz-

THURZÓFÜRED

A déli szepeességnek egy remeke, ősi fenyvesek közepette. Vasúti állomás Gölniezbánya. 572. m. Posta és táviráda helyben. ELSŐRANGÚ KLIMATIKUS GYÓGYHELY. Vizgyógyintézet, vizkurák, inhallációk, diétás kurák, szabad-, nap- és tófürdők, villanyozás és massage. Mindennemű idegbajok, légzési, emésztési, vérkeringési, anyagcsere és más egyéb bajok ellen. Igen védett hely, állandóan enyhe, szép távaszi időjárás. Kitűnő konyha és olesó ellátás. Elő és utóidényben 30. július elejétől 6 hetes tartózkodás után 30 százalékos árengedmény. Szobák egész idényre olesó átalányárban bérelhetők. Állandó fürdőorvos

Dr. Vladár Lajos. Prospektussal szolgál a fürdőigazgatóság.

szeget is szedtettem össze. Ez eddig igaz és igaz az is, hogy a pöstyéni evangélikus templomban július hó négy vasárnapján én végeztem, református szer-tartás szerint a magyar isteniltiszteleteket s július hó 27-én alkalmi egyházi beszédet tartván, az adakozásra való felhívás és a gyűjtés tényleg az árvízkarosul-tak javára történt; de hát az nekem eszembe sem jutott, hogy fentmondott céllal a zsidó zsinagógá-ban is megjelenjek, mert azt vajmi nagyon természetesen dolognak tartanám, hogy ott nekem, a keresz-tyén embernek, nem is engednék meg a felszólalást. Valamely gyorskezü riporter agyából kell ki az egész, különben is nagyon valószínűtlen hír. Debrecen, 1913 augusztus 5. *Csiky Lajos* theol. ak. tanár.

— **Tanítók és Tanítónők Zsebnaptára.** A tanítók évről-évre érdeklődéssel várják *Verner Jenő* fővárosi tanító hírlapíró zsebnaptárát, mert a népszerű tan-ügyi író érzékkel és hozzáértéssel válogatja ki a tanítók részére szánt nélkülözhetetlen anyagot. Az *1913—14-ik évi most megjelent zsebnaptár az állami, községi és jelekezeti tanítók fizetés törvényében, annak labirintjében ad alapos tájékoztatást* s a naptár többi része is érdekes ismeret halmaz. A naptárt *Kovács Gyula* nagybányai könyvkereskedő adja ki. Ára 1 korona 30 fillér. Az összeg beküldése ellenében portó-mentesen küldi meg a kiadó.

— **Új orgonák.** Országgh Sándor és fia orgona-és harmóniumgyáros cég rákospalotafalvai (Buda-pest mellett) ezidőszert több nagyobb új orgona készítésével van megbízva. Így jelenleg Darnak (Bor-sod megye), Kislápos (Szepes megye), Bódvavendégi (Abaúj-Torna m.), Felsődetrehem (Torda-Aranyos m.), Magyarsók, Szelőre (Nyitra megye), Rétság (Nógrád megye), Medina (Tolna megye), Pogany (Nógrád m.) községekben állítanak új orgonákat. Augusztus hó folyamán pedig Kunhegyes (Jász-Nagy-Kun-Szolnok megye) és Pozsonyban állít fel nagyobb szabású

orgonát, mely utóbbi villanyos hajtó erőre lesz be-rendeelve.

— **Figyelmeztetés.** Weisz Gáspártól vesszük az alábbi kis közleményt: Mikor a kéthónapos szárazság után nagyon kértük az esőt, elfelejtettük hozzá tenni, hogy ne olyan sokat! Most megismerkedtünk egy újfajta betegséggel: a kalászenéssel. A vegetáció abnormálítása jut kifejezésre minden növényen. Nagy gondot és figyelmet fog igénybe venni a hordás és eséplés. A keresztek felső részét és aljkévéit külön kell majd behordani és külön kell esépleni. Gazda-társaimat óva intem, hogy ezt a műveletet el ne hanyagolják, mert a többi terményt is értékteleníti a hibás szem, ami belekerül a zsákba. Ezt azután sem a rosta, sem a triőr nem veszi ki és fölötte alkal-mas arra, hogy mindenféle bajt szerezzen benn a mag-tárban. Egy esekély hegyűszög koronákkal értékte-leníti a búzának métermázsáját, ezt pedig a nedves, hibás és savós szem okozza, együtt fotva a eséplő-gépen keresztül az egészséges szemekkel. Általában ajánlatos az idén eltekinteni a kalászolón való keresz-tülhajtásától a szemeknek, kivéve az árpát, ahol ez feltétlenül szükséges. Az eladásoknál pedig különös nagy óvatosság ajánlatos. Aki békével akarja lebo-nyolítani terményeinek értékesítését, az ne adjon el mintaszerinti szavatossággal egy hektoliter búzát sem. Tudjuk, hogy ilyen pereknél a gazda húzza a rövidebbet és amint látszik, ezidén sok alkalom lesz az „Anstand“-ra. Adjon el mindenki árút a vevőnek: „meglekinthe, látva és jónak találva!“ akkor nem lesz baj. (Köztelek.)

— **Százkoronás bankjegyek bevonása.** A hiva-talos lap száma közli, hogy az Osztrák-Magyar Bank a jelenleg forgalomban levő, 1910 január 2-áról kel-tezett 100 koronáról szóló bankjegyeket az Osztrák-Magyar Bank alapszabályai (1899. évi XXXVII. törvénycikkbe becikkelyezett és az 1911. évi XVIII. t.-c. által hatályában fenntartott) 89. cikkének meg-felelően megállapított határozmányok szerint bevonja és behívja. A bankjegyek bevonásáról kibocsátott pénzügyminiszteri rendelet szerint a most forgalom-ban levő, 1910. évi január 2-ról keltezett 100 koronára

Juristics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa-utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntött-vas koronával szerelve. Elvállalom kikopott esapoknak, esapágyaknak javítását. Készítek, fúvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esavaros esigákat, furógépeket, ülöt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Minden-nemű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

szóló bankjegyek az Osztrák-Magyar Bank fő- és fiókkintézeteinél 1915. évi május 31-ig szolgáltatandók be fizetékép vagy átváltás végett, úgy, hogy e bankjegyek bevonásának határideje 1915. május 31-ike. Ettől az időponttól kezdve e bevont bankjegyeket az Osztrák-Magyar Bank fő- és fiókkintézetei már csak átváltás végett fogadják el. 1921. évi május 31-ike után az Osztrák-Magyar Bank többé nem köteles az 1910. évi január 2-áról keltezett 100 koronás bankjegyeket beváltani vagy átcsereálni.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Hivatalos rovat.

5266—1913. szám. **A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.** Az egyetemes konvent 211—1911. sz. határozatával megállapított szabályzat értelmében a tiszántúli református egyházkerület kebelében megalakult középiskolai vallásanár-képesítő bizottság folyó évi szeptember havában Debrecenben középiskolai vallásanár-képesítő vizsgálatot tart. A vizsgálat ideje és sorrendje a következő: *Szeptember hó 8-án*, d. u. 4 órakor személyes jelentkezés a püspöki hivatalban, amikor a vizsgázók a szabályzat értelmében megállapított 50 korona vizsgálati díjat is lefizetik. *Szeptember 9-én*, d. e. 8 órai kezdettel írásbeli vizsgálat. *Szeptember hó 10-én*, d. e. 9 órai kezdettel szóbeli vizsgálatok. A vizsgálatra jelentkező atyafiak okmányaikat szeptember hó 5-ig hivatalomba (Debrecen) küldjék be. Érdeklődőknek hivatalom megküldi a nyomtatásban megjelent „Tájékoztató a református középiskolai vallásanári képesítő vizsgálat tárgyában” című füzetet. Kelt Debrecen, 1913 augusztus hó 12-én. *Dr. Baltazár Dezső*, püspök.

Meghívó a VII-ik kongresszusra. Az O. R. L. E. tagjait a VII-ik kongresszusra a választmány megbízásából azzal van szerencsém meghívni, hogy tekintettel a szönyegre kerülendő tárgyak fontosságára, a közgyűlésen lehetőleg teljes számmal méltóztassanak megjelenni. A közgyűlés helye *Budapest* (később megjelölendő helyiségben). A közgyűlés ideje 1913 szeptember 30 (kedd), reggel 9 óra. Szeptember 29-én délután 4 órakor választmányi gyűlést tartunk a Lónyai-utcai református főgimnáziumban. Szeptember 29-én este ismerkedés a Drechsler-féle söresarnok pincehelyiségében (a kir. Operával szemben). Szep.

30-án reggel 8 órakor istentisztelet a Kálvin-templomban. Szónok: *Soltész Elemér*. Szeptember 30-án délután a ref. theol. dísztermében a M. Prot. Irodalmi társaság közgyűlése. Este 6 órakor a Kálvin-templomban irodalmi-estély. Október 1-én és 2-án délelőtt és délután belmissziói kurzus, később közteendő program szerint. Kedvezményes árú vasúti jegyeiről gondoskodva lesz. Pártoló tagok 1 kor. pártoló tagsági díj beküldése ellenében kapnak kedvezményes árú vasúti jegyet. Jelentkezés a kongresszusra és vasúti jegyekért szeptember 1-ig dr. Kovács István egyesületi titkárnál. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. (Dr. Ferenczy Gyula.) 3. 1912. évi számadás. (Kovács Sándor.) 4. Indítvány a tagsági díjnak 10 koronára felemelése iránt. (Kovács Sándor.) 5. 1914. évi költségvetés. (Kovács Sándor.) 6. Jelentés a Kálvineumról. (Kiss Ferenc.) 7. Jelentés az 1912. évi belmissziói kurzusról. (Dr. Kovács István.) 8. Magyarazatos biblia. (Kiss Ferenc.) 9. Lelkészek vasúti féljegye. (Bakó József.) 10. Családi imakönyvek. 11. Lelkészi fizetsérendezés. (Dr. Kovács István.) 12. Az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása. (Sütő Kálmán.)

Baltazár Dezső, einök.

— sz. 1913 aug.

Kálvineum elnöksége.

A Kálvineumba felvett lelkészárvák. A) *Fiúk*: Vigvári László I. g. o., özv. — Mihályné, Nagyberég. Gyarmathy Dezső VI. g. o., özv. — Sámuelné, Garany, Zemplén m. Lajos János III. g. o., özv. — Jánosné, Székelyudvarhely. Csorba András VI. g. o., özv. — Barnáné, Kackó, Szolnokdoboka m. Deli Ernő III. g. o., özv. — Tamásné, Tivadar, u. p. Tarpa. Kósa János IV. g. o., özv. — Károlyné, Kolozsvár. Lőrinczy Sándor VII. g. o., özv. — Józsefné, Székelyudvarhely. Nemes Viktor V. g. o., özv. — Ferencné, Alsóilosva, Szolnokdoboka m. Bernáth Sándor VII. g. o., özv. — Lajosné, Tenke, Bihar m. Bagdány Kálmán III. g. o., Szabó Péterné, Mezőtúr. Szikszay Zoltán I. g. o., özv. — Kálmánné, Rafajnaújfalú, Berég m. K. Tóth Imre II. g. o., — Sámuelné, Álmosd. Szücs Ödön VI. g. o., özv. — Endréné, Cece, Benke, özv. — Istvánné, Abaújszántó. Veres László, özv. — Jánosné, Paszab. Ferenczy Károly V. g. o., özv. — Imréné, Krassó. B) *Leányok*: Kaszonyi Ilona, özv. — Jánosné, Borsodmezőkeresztes. Juhász Margit, özv. — Kálmánné, Beregszász. Vattai Mária, özv. — Lászlóné, Rimaszécs. Idrányi Anna, Olajos Pál, Törökszentmiklós. Szabó Malvín, özv. — Pálné, Debrecen, Kigyó-u. 37., 100 K. Farkas Margit, özv.

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre térünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnyomatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János-utca
19. szám, saját ház.

—Miklósné, Vasmegyer, Szabolcs m. Csik Vilma, özv. —Albertné, Bélzerind, Szalay Margit, Emma és Irénke özv. —Benóné, Pápa, 300 K. Móra Ilona, özv. —Imréné, Pápa, 100 K. Máthé Matild, özv. —Elekne, Ujpest, Vajas Klára, özv. —Sándorné, Beregszász, Zitás Jolánka, özv. —Istvánné, Taktaszada, Szikszay Malvin, özv. —Kálmánné, Rafajna-újfalu, 100 K. Kiss Erzsébet, özv. —Gyulané, Kisborosnyó, Elekes J. Judith, Balla Károly, Gyán, Fogaras m. Kósa Erzsébet, özv. —Károlyné, Kolozsvár, 100 K. Vass Katalin, özv. —Kálmánné, Kiskunlacháza, Pataky Margit, özv. —Gáborné, Oroszfája, Dobos Vilma, özv. —Ferencné, Alsódabas, Sárközy Ilona, Kiss Gusztáv gyám, Tiszaadony, Ferenczy Irén, özv. —Imréné, Krassó, 100 K.

Pályázati hirdetés.

A kisszántói református egyház I—VI. osztályú vegyes iskolájába helyettes tanítói állásra pályázatot hirdetnek. Javadalma a törvényes 800 korona havi előleges részletekben, egy szobás lakás.

Kötelessége a tanítói és kántori teendőkon kívül az egyházi jegyzői tiszt teljesítése, lelkész akadályoztatása esetén templomi szószéki szolgálat végzése. Csak nőtlen egyének és orgonázni tudók pályázhatnak. Pályázati határidő 1913 szeptember 15. Az állás 1913 október 1-én elfoglalandó és fennáll 1914 október 1-ig, Vasútállomás és város közel.

Kisszántó, u. p. Nagyszántó, (Bihar megye) 1913 augusztus 11.

Babicsák József,

ref. lelkész, isk. széki elnök.

Pályázat helyettes tanítói állásra.

A nyírgyulaji református egyház presbyteriuma pályázatot hirdet 1913 október 1-től 1914 október 1-ig helyettes kántor-tanítói állásra. Fizetése 800 (nyolcszáz) korona és lakás. Ismétlő iskoláért 40 korona. Jelentkezéseket elfogad szeptember 1-ig.

Pataki László,

ref. lelkész, isk. sz. elnök.

Pályázatot

hirdetek a székelyhídi ref. egyházban fitanítói állásra.

Fizetése: 1. 1200, azaz egyezerkettőszáz korona az egyháztól. 2. 7 kat. hold és 305 négyszögöl föld. (Értéke 300 korona.) 3. Temetési stóla. (Énekszós halotttért 1 korona, papos halotttért 2 korona, a sírnál beszédért 4 korona; évente 300 kor.) 4. Lakás kerttel.

Kötelessége az iskolaszék által reá bízott osztályokat tanítani. A konfirmándusokat előkészíteni. A temetésnél az éneklést végezni, a lelkészt és orgonistát akadályoztatása esetén helyettesíteni. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Pályázati kérvények folyó hó 20-ig adandók be.

Székelyhid, 1913 augusztus 10.

Szabó Zoltán,
ref. lelkész.

Pályázat.

A hajduszoboszlói ref. iskolaszék 3 helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet 10, illetve 9 hónapra. Fizetése a Népiskolai szervezet 130. §-ának a) pontjában meghatározott összeg. Kötelessége a kijelölt osztály tanterv szerinti tanítása. Pályázhatnak ref. vallásu okleveles tanítók és tanítónők. Férfiak előnyben részesülnek. Kérvényeiket a ref. iskolaszék elnökéhez f. évi augusztus 27-ig adhatják be.

Pályázat.

a püspökladányi református egyház egyik fitanítói állomására.

Javadalom: a törvény által biztosított. (Lakásban 320 korona.)

Kötelesség: szabályrendelet szerint.

Pályázatok augusztus 20-ig adandók be.

Püspökladány, 1913 augusztus 7.

Református Egyház.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM. GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Pályázat.

A kisújszállási református főgimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet az 1913–14. tanévre egy helyettes tanári tanszékre.

Pályázhatnak a *magyar-német* vagy *német-latin* nyelvekből képesített református vallású tanárok és tanárjelöltek. Fizetés évi 1600 korona a főgimnázium pénztárából havi előleges részletekben; a tanárkari jegyzőségért külön 200 korona tiszteletdíj. A kérelmen felszerelt kérvények alattírt igazgatótanácsai elnökhöz küldendők be folyó évi augusztus hó 25-ig. Kisújszállás, 1913 augusztus 2.

Török Imre,
ref. lelkész, ig. tan. elnök.

Pályázat.

A *szigetfalui* református egyház *kántortanítói* állására pályázat hirdették. Javadalma 13 katasztr. hold és 1178 négyszögöl szántóföld egy tagban a falu alatt. Haszonbérértéke 378 korona; adóit az egyház fizeti. Kézpénz évnegyedenként előre fizetve 186 korona. Stólaátlag 30 korona. Az 1907: XXVII. t.-c. szerinti állami fizetésekiegészítés 391 kor., melynek az 1913. XVI. t.-c. szerinti összegre való kiegészítése iránti kérvény a választás után azonnal felterjesztetik. Tandikárpótlás 292 korona. Megfelelő korpótlék. Törvényszerű szép új lakás évenkénti kétszeri meszeltetéssel. Kötelességek: hat osztályú ve-

gyes iskola és ismétlősök tanítása egyházkerületi szabályrendelet szerint. Kántori és egyházi jegyzői teendők. Kanonikus órákon és lelkész akadályoztatásakor szószéki szolgálat. Ifjúsági Dal- és népkönyvtáregylet vezetése. Eredeti, vagy közjegyzőileg hitelesített oklevél, magyar honosságot igazoló, illetőségi és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvények a református egyházhoz Szigetfalu, Temes megye küldendők augusztus 30-ig. A választás aug. 31-én ejtetik meg. A választást elfogadó vissza nem léphet s állását szeptember 10-ig kötelező elfoglalni.

Református egyháztanács.

Pályázat helyettes tanári állásra.

A *pápai* református főgimnáziumnál megüresedett egy helyettes tanári állás *latin-magyar* szakcsoporttal.

Akik az 1600, illetőleg 2000 korona javadalmazással járó állásra pályázni óhajtanak, kélfően főszerelt s a főiskolai igazgatótanácshoz címzett folyamodásukat *augusztus 30-ig* küldjék be a református főgimnázium igazgatóságához Pápara.

Pápa, 1913 augusztus 10.

Czike Lajos,
főisk. v. gondnok.

Dr. Beöthy Zsolt,
főisk. v. gondnok.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Tavaszi, nyári árjegyzék kivonata

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruha üzletéből

Egysoros sacco-öltöny

tartós, jó, angol divat cheviotból, divatos minták **38—, 44—, 52—, 58—**; Valódi kék cheviotból **44—, 48—, 60—** K-ig; Csíkos divatkamgarnból, pótol mérték szerinti rendelést **66—, 70—, 84—** K-ig.

Teljes Ferenc József-öltöny
finom fekete meltonból **86—** K.

Jaquet és mellény

fekete Himalaya-cheviotból, legdivatosabb facon, **66—** korona.

Egyes fekete dosking nadrág

17—, 24— koronáig.

Divat-nadrág

kamgarnból, **16—** K-tól feljebb.

Felöltő

divatos angol sávós vagy kockás cheviotból, bélés nélkül, harangszabás **36—** koronától feljebb.

Eredeti angol eső-köpeny

drapszinü gummiszövetből, allómell, Raglán ujjakkal **50—** kor.

Felöltő

félbő, mérsékelt haranggal és sarkos bevágással, hosszú facon, kéz-elő hajtókával v. anélkül, egyszínű szürke Shettland **32—60**, K-ig sávós angol Homespun **40—70** K-ig, doublszövetből **48—90** koronáig.

Körpallér rövidebb és hosszabb.

Turista-, vadász-, sport-, kerékpár gallér csuklyával v. anélkül, zsolnai loden, minden színben **28—32**, vízhatlan teveszőr **26—32—36**, zsolnai és angoldivat cheviot **28—36—40**.

Felöltő ifjaknak 12--16 évesig

Bluzos kosztüm

kék cheviot **20** K, szürke vagy drapp divatszövet, csinos minták selyem csokorral **16** K-tól feljebb.

Vadász-kosztüm, iskola-kosztüm,

kétsoros felöltő

6—15 éves leánykáknak, angol divat cheviotból, bélés nélkül **30** K.

Egybeszabott ruhácskák

3—10 éves leánykáknak kék kamgarn-cheviotból, elől üregráncsal, sima hátulja, alul plissével, matröz gallér, fehér sujtással, arany gomb lakóval **28** koronától feljebb.

Norfolk kosztüm

mellénnyel 9—15 éves fiuknak, célszerű kockás vagy divatos szövetekből nadrág pánntal vagy térdnadrág **32** koronától feljebb.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fövegeket**, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

++ Teljes tisztelettel ++

Prelovszky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézből, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésott számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehérenműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árbán kapható **Kovács Mihály** butoraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HA OLCSON

(partieban) akar vásárolni
: közel a vonathoz :
uri, női divat, rövidáru, bluz,
pongyola, gyermek-ruhaszővet,
delain, kreton, ernyő,
harisnya és fűzőkülönlegeségeket
állandó alkalmi árbán kaphatja

REICHMANN

DIVATÁRÚHÁZÁBAN
DEBRECZEN, PIAC-UTCA 85.

a Royal-kávéházzal szemben.

Egyházi tisztviselők külön árkedvezményben részesülnek. — Kivánatra mintákat küldünk bérmentve. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA
VÁLLALATA 0 0 0 0
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.